

Sygn. akt III Ca 899/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku III Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Gajewski (spr.)

SSO Elżbieta Płażyńska

SSO Leszek Jantowski

Protokolant: stażysta Martyna Dalecka

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2013 r., w G.

na rozprawie

sprawy z powództwa D. J., B. W., T. A.

przeciwko M. T.

o przywrócenie posiadania

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Malborku

z dnia 11 września 2012 r. sygnatura akt I C 96/11

uchyla zaskarżony wyrok sprawę, przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Malborku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za instancję odwoławczą.

Sygn. akt III Ca 899/12

UZASADNIENIE

Powodowie D. J., B. W. i T. A. wnieśli przeciwko Z. M. (1) i M. T. pozew o przywrócenie naruszonego posiadania służebności przejazdu i przechodu poprzez nakazanie usunięcia ogrodzenia zamontowanego na nieruchomości gruntowej położonej w S. przy ulicy (...) nr ew. (...) obręb ew. S., dla której Sąd Rejonowy w Malborku prowadzi księgę wieczystą nr (...) równoległe do bramy wjazdowej na nieruchomość działkę nr (...) obręb ew. S., dla której Sąd Rejonowy w Malborku prowadzi księgę wieczystą nr (...), położoną w S. ul. (...) w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, iż przed tutejszym Sądem toczy się sprawa o zasiedzenie służebności przejazdu i przechodu przeciwko Z. M. (1) – sygn. akt I Ns 616/10. Przedmiotem wniosku jest służebność przejazdu i przechodu polegająca na tym, że każdorazowy właściciel nieruchomości działki nr (...) obręb ew. S. dla której Sąd Rejonowy w Malborku prowadzi księgę wieczystą nr (...) położonej w S., ul. (...) (nieruchomość władająca) ma prawo przejazdu i przechodu przez nieruchomość – działkę o numerze ewidencyjnym (...) obręb ew. S. położoną w S. ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Malborku prowadzi księgę wieczystą nr (...) (nieruchomość obciążona) do drogi publicznej – ulicy

(...) położonej w S.. W dniu 07 marca 2011 roku Sąd przeprowadził oględziny miejsca – drogi stanowiącej przedmiot wniosku o zasiedzenie. Podczas oględzin ujawniono, że władająca nieruchomością – działką o numerze ewidencyjnym (...) M. T. zagroziła bramę wjazdową na posesję wnioskodawczynie, uniemożliwiając w ten sposób możliwość wjazdu na tę posesję. Do zagrodzenia doszło podczas trwania procesu o zasiedzenie służebności wskazanego powyżej. Dla niniejszego sporu nie ma znaczenia czy doszło do zasiedzenia służebności. Istotą jest tu stan faktyczny, a więc faktyczne użytkowanie przez wnioskodawczynię i jej rodzinę drogi dojazdowej do ich posesji.

Pozwana M. T. złożyła odpowiedź na pozew w której wniosła o oddalenie żądania pozwu, zaprzeczając aby powodowie posiadali służebność przechodu i przejazdu na działce nr (...). Stwierdziła też, że rodzice powodów przebywali na swojej nieruchomości sporadycznie, zazwyczaj raz do roku w różnych okresach. Działka powodów jest działką niezagospodarowaną i nieużywaną, rodzice powodów nie mieli samochód, sporadycznie przechodzili przy granicy z działką (...) do lasu – czyli dwa kroki, dalej poruszali się dalej albo też przechodzili z drugiej strony swojej działki na teren gminny. Pozwana zaprzecza, aby działka (...) stanowiła drogę, nigdy nie była ona wykorzystywana jako droga, ani przez powodów ani przez pozwane. Skoro powodowie nie posiadali służebności to nie mogło dojść do naruszenia posiadania służebności.

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2011 roku zawieszono postępowanie w sprawie z uwagi na śmierć pozwanej Z. M. (1).

W dniu 10 lutego 2012 roku postanowiono podjąć postępowanie w sprawie z udziałem spadkobierczynie zmarłej pozwanej Z. M. (2) (...).

W toku dalszego postępowania powodowie D. J., B. W. i T. A. podtrzymali żądanie pozwu, pozwana M. T. oświadczyła, że nie zgadza się z powództwem.

Wyrokiem z dnia 11 września 2012r. Sąd Rejonowy:

1.nakazał pozwanej M. T. aby przywróciła powodom D. J., B. W., T. A. posiadanie przejazdu i przechodu poprzez usunięcie ogrodzenia zamontowanego na nieruchomości gruntowej położonej w S., przy ulicy (...) stanowiącej działkę nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Malborku IX Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...) – równoległe do bramy wjazdowej na nieruchomość stanowiącą działkę nr (...) położoną w S., przy ulicy (...) dla której Sąd Rejonowy w Malborku IX Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...) w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku;

2.zasądził od pozwanej M. T. solidarnie na rzecz powodów D. J., B. W., T. A. kwotę 200,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Powodowie D. J., B. W. i T. A. są współwłaścicielami nieruchomości położonej w S., stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0,1523 ha, dla której jest prowadzona przez Sąd Rejonowy w Malborku IX Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. księga wieczysta nr (...). Działka nr (...) graniczy z działką nr (...), której właścicielem po śmierci S. M. była Z. M. (1) , zaś po jej śmierci wyłącznym właścicielem w/w nieruchomości stała się pozwana M. T.. Dla w/w działki, która jest również położona w S., przy ulicy (...) Sąd Rejonowy w Malborku IX Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w N. prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Na granicy działek nr (...) rodzice powodów postawili bramę wjazdową po nabyciu nieruchomości w 1969 roku. Na swoją działkę powodowie, ich poprzednicy oraz inne osoby dostawali się przez działkę nr (...), w tym wjeżdżali samochodami (także z przyczepami kempingowymi). Poza tym korzystali także ze ścieżki leśnej oraz z przejścia znajdującego się na granicy z posesją sąsiadów K..

Poprzednicy pozwanej M. T. pozwalali na korzystanie przez powodów i innych osób z działki nr (...) w celu dostania się na działkę nr (...).

We wrześniu 2010 roku (w toku postępowania sądowego zasiedzenie służebności gruntowej Sygn. akt I Ns 616/10) pozwana M. T. zamontowała ogrodzenie przed bramą wjazdową na nieruchomości powodów (działkę nr (...)), uniemożliwiając im w ten sposób posiadanie przejazdu i przechodu przez działkę nr (...). W październiku 2010 roku M. T. postawiła również bramę od ulicy (...), jednakże musiała ją usunąć i po uzyskaniu zgody nadzoru budowlanego w czerwcu 2012 roku bramę postawiła od nowa.

Zdaniem Sądu I instancji powództwo było zasadne i zasługiwało na uwzględnienie.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie twierdzeń zawartych w pozwie, w odpowiedzi na pozew jak przesłuchania w charakterze stron powódki D. J. i pozwanej M. T. : oraz złożonych do akt sprawy I Ns 616/10 dowodów (również kserokopii, których prawdziwość nie była kwestionowana).

Ustalony stan faktyczny w sprawie był bezsporny.

Sąd Rejonowy wskazał, iż bezspornie powodowie korzystali z działki nr (...) w celu dostania się na działkę nr (...), która obecnie stanowi ich własność. Poza sporem jest też fakt, iż wrześniu 2010 roku (w toku postępowania sądowego zasiedzenie służebności gruntowej Sygn. akt I Ns 616/10) pozwana M. T. zamontowała ogrodzenie przed bramą wjazdową na nieruchomości powodów (działkę nr (...)), uniemożliwiając im w ten sposób posiadanie przejazdu i przechodu przez działkę nr (...).

Zatem zachodzą w niniejszym postępowaniu przesłanki z art 344 kodeksu cywilnego i powodom przysługiwało roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego. Sąd postanowił pominąć dowód z przesłuchania w charakterze powodów – B. W. i T. A. na okoliczność naruszenia posiadania, albowiem powodowie nie stawili się na termin rozprawy w którym zamknięto przewód sądowy jak i nie stawiali się na inne terminy rozprawy, wzywani i zawiadamiani prawidłowo, ponadto stan sprawy był bezsporny – pozwana przyznała fakt zamontowała ogrodzenie przed bramą wjazdową na nieruchomości powodów.

Sąd I instancji postanowił oddalić wnioski dowodowe zawarte w odpowiedzi na pozew związane z przesłuchaniem świadków, gdyż jak wskazano wyżej stan sprawy był bezsporny, ponadto pozwana nie wskazała na jaka okoliczność mają być przesłuchiwanie świadkowie – zaś pełnomocnik pozwanej nie wykonał w tym zakresie zobowiązania Sądu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie art. 285 § 1 kc i art. 344 kc poprzez ustalenie, że powodowie posiadali prawo przechodu i przejazdu przez stanowiącą własność pozwanej działkę nr (...) oraz że pozwana naruszyła posiadanie powodów w sytuacji gdy zgromadzony materiał dowodowy na takie ustalenia nie pozwala, dlatego wniesiono o zmianę wyroku i oddalenie żądania pozwu oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu skarżąca odniosła się do wspomnianych zarzutów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z przepisem art. 328 § 2 kpc uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenie faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Uzasadnienie wyroku pełni niezwykle istotną rolę procesową, umożliwia, bowiem sprawowanie nadzoru judykacyjnego przez sąd wyższej instancji. Dlatego też nie należy sądzić, by rola uzasadnienia wyczerpywała się

tylko w przekonywaniu stron do słuszności stanowiska sądu i jego zgodności z obowiązującym prawem. Idzie ona niewątpliwie znacznie dalej, warunkując de facto przeprowadzenie kontroli instancyjnej. Uzasadnienie orzeczenia sądowego spełnia także istotną rolę porządkującą, obligując stosującego prawo do prawidłowej i pełnej rekonstrukcji stanu faktycznego pod kątem jego dalszego przyrównania do miarodajnej normy prawa materialnego i ustalenia na tej podstawie ostatecznego wyniku sprawy. Dlatego też składające się na uzasadnienie dwie podstawy rozstrzygnięcia: faktyczna i prawna tworzą łącznie jedną całość, którą powinna cechować wewnętrzna spójność, tak aby nie było zasadniczych wątpliwości co do tego, jaki stosunek faktyczny i w jaki sposób sąd wiążąco uregulował. (orz. SN z dnia 29 stycznia 2008r. IV CNP 182/07). Podkreślić należy, iż Sąd jest zobowiązany do wyjaśnienia motywów podjętego rozstrzygnięcia w sposób umożliwiający przeprowadzenie kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia. Jeśli uzasadnienie nie zawiera wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia poprzez ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej lub wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, wówczas orzeczenie podlega uchyleniu, zaś sprawa zostaje przekazana do ponownego rozpoznania. (orz. SN z dnia 26 lipca 2007r., V CSK 115/07 por. orz. SN z dnia 3 marca 2006r., II CK 428/05, orz. SN z dnia 18 marca 2003r., IV CKN 1856/00, orz. SN z dnia 18 lutego 1971r., I CR 656/70). Istotne jest zatem, aby w uzasadnieniu wyroku znalazło się odzwierciedlenie dokonanego wyboru określonych przepisów, ustalenie w drodze wykładni ich znaczenia i zastosowanie norm prawnych w związku z poczynionymi ustaleniami faktycznymi. (orz. SN z dnia 8 grudnia 2005r. II CK 317/05, por. orz. SN z dnia 7 maja 2002r., I CKN 105/00). Brak powyższych elementów może prowadzić do sytuacji, w której zachodzi konieczność przyjęcia, że w sprawie nie rozpoznano jej istoty.

Kodeks postępowania cywilnego posługuje się pojęciem "istota sprawy" w wielu miejscach i w różnych kontekstach normatywnych, przy czym ilekroć ustawodawca odwołuje się do pojęcia "istota sprawy", zawsze nawiązuje do jej meritum, a więc do tych czynników postępowania, które warunkują orzeczenia o istocie żądań i twierdzeń stron. Używając pojęcia "istota sprawy" w art. 386 § 4 k.p.c. ustawodawca konsekwentnie przyjmuje, iż chodzi o materialny aspekt sporu, przy czym łączy to pojęcie z sformułowaniem "rozpoznanie". (...) zaś, to - mówiąc najogólniej - rozważenie oraz ocena poddanych przez strony pod osąd żądań i twierdzeń, a w konsekwencji - załatwienie sprawy w sposób merytoryczny lub formalny, w zależności od okoliczności i procesowych uwarunkowań konkretnej sprawy, przy czym "rozpoznawanie" i "rozstrzyganie" spraw jest podstawowym zadaniem sądów powszechnych.

A zatem „rozpoznanie istoty sprawy” oznacza zbadanie materialnej (istotnej) podstawy żądania pozwu oraz, ewentualnie, merytorycznych zarzutów pozwanego; a zatem a contrario, nierozpoznanie istoty sprawy to zaniechanie przez sąd tego właśnie badania. Oczywiście, zupełnie obojętna jest przyczyna zaniechania, może więc tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie. W konsekwencji, jak to wyłożono, nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej (istotnej) podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego. (por. orz. Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998r., II CKN 897/97, orz. Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002r. I CKN 486/00, orz. Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002r., IV CKN 1298/00, orz. Sądu Najwyższego z 21 października 2005r., III CK 161/05). Podzielić ponadto należy podgląd, iż brak oceny okoliczności faktycznych stanowiących podstawę zastosowania normy prawa materialnego będącego podstawą żądania, niewątpliwie świadczy o nierozpoznaniu przez Sąd istoty sprawy. (por. orz. Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 listopada 2004r., I ACa 1012/04).

W n/n sprawie uzasadnienie zaskarżonego wyroku, w szczególności w zakresie dotyczącym ustaleń stanu faktycznego i rozważań w powyższym zakresie nie pozwalają na przeprowadzenie kontroli instancyjnej przedmiotowego orzeczenia. Przede wszystkim podkreślenia wymaga, iż wbrew stanowisku Sądu Rejonowego okoliczności faktyczne n/n sprawy od samego początku procesu były pomiędzy stronami sporne. W odpowiedzi na pozew pozwane w pierwszym zdaniu zakwestionowały, aby powodowie posiadali służebność przechodu i przejazdu, podkreślając, iż „rodzice powodów przebywali na swojej nieruchomości sporadycznie, zazwyczaj raz do roku, w różnych okresach” (k. 12). Na potwierdzenie powyższych okoliczności zawnioskowano o przesłuchanie 5 świadków (k. 13). Powyższe stanowisko

podtrzymywane było przez pozwaną w toku postępowania. W trakcie przesłuchania powódka zaprzeczyła, aby powodowie przyjeżdżali na swoją działkę, a jeżeli to robili, to dostawali się na nią z innej strony (k. 72).

Sąd Rejonowy prawidłowo wskazał, iż w myśl art. 478 k.p.c. w sprawach o naruszenie posiadania Sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary. Pomimo treści w/w artykułu Sąd ten nie poczynił jednak ustaleń i nie przeprowadził rozważań w zakresie zebranego w sprawie materiału dowodowego, odnośnie kwestii mających w sprawie podstawowe znaczenie tzn. czy powodowie przyjeżdżali na swoją działkę, czy dostawali się na nią przez nieruchomości pozwanej, czy sytuacje te miały charakter incydentalny, czy częsty, czy przejazd lub przejście przez działkę pozwanej następowało za każdorazową jej zgodą, czy też bez niej. Podkreślenia wymaga, iż okoliczności powyższe były pomiędzy stronami sporne, co nakłada na Sąd obowiązek poczynienia określonych, właściwie umotywowanych rozważań na ten temat.

Prawidłowo także skarżący wskazał, iż dopuszczenie dowodu z całych akt sprawy I Ns 616/12 było nieprawidłowe (por. wyroki Sądu Najwyższego z 14 stycznia 1997 r. 42/96, LEX 29107 i z 13 stycznia 2011 r. III CSK 94/10 LEX 738402).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku uniemożliwia jego kontrolę, ponadto nie została rozpoznana istota sprawy, w związku, z czym niemożliwa jest ocena zasadności zarzutów podniesionych przez strony w toku postępowania, jak również w apelacji. Dlatego też na podstawie przepisu art. 386 § 4 kpc, Sąd Okręgowy orzekł, jak w pkt. I sentencji wyroku, uchylając zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy winien na podstawie zaoferowanego materiału dowodowego dokonać ustaleń stanu faktycznego odnośnie powołanych powyżej okoliczności i po ich ustalenia wydać stosowane rozstrzygnięcie, przy czym uzasadnienie orzeczenia Sądu I instancji winno zawierać stosowne rozważania odnośnie wiarygodności materiału dowodowego, w kontekście twierdzeń stron postępowania.